

PRADINIŲ KLASIŲ SPECIALIŲJŲ UGDYMO(SI) POREIKIŲ MOKINIŲ, BESIMOKANČIŲ KARTU SU BENDRAAMŽIAIS, EMOCINĖS SAVIJAUTOS TYRIMAS

Dalia Klumbienė, Rasa Kulevičienė, Giedrė Tumosienė, Robertas Kavolius

Klaipėdos valstybinė kolegija

Anotacija. Straipsnyje, išanalizavus mokslinę literatūrą bei atlikus kiekybinį tyrimą, gilnamasi į pradinių klasių specialiųjų ugdymosi poreikių mokinių, besimokančių su bendraamžiais, emocinę savijautą. Pradinis ugdymas yra vienas emociškai jautriausių raidos laikotarpių, nes SUP mokiniams pradėjus lankyti mokyklą keičiasi įprasta dienvietė, prie kurios būtina prisitaikyti. Reikia užmegzti santykius su mokytoja ir bendraklasiais, prisiimti pirmąsias atsakomybes, susijusias su mokymusi bei elgesio normomis ir pan. Kasdienės mokyklinės patirtys gali sąlygoti nemalonus emocijas, tad reikėtų užtikrinti, kad mokykloje liūdesys, nerimas, pyktis, vienatvė ir kt. nebūtų išgyvenama pernelyg dažnai, nes tai gali turėti ilgalaikių neigiamų pasekmių, o būtent – sąlygoti SUP mokinių psichikos sveikatos problemas, stresą, vienišumą, santykių su bendraamžiais sunkumus, nepasitikėjimą atliekant mokyklines užduotis ir pan. Be to, tai gali provokuoti netinkamą elgesį ar net bloginti fizinę savijautą. Tad pradinių klasių mokytojams svarbu ne tik pastebėti SUP mokinius, kurie pernelyg dažnai išgyvena nemalonus emocijas, bet ir suteikti reikiamą pagalbą. Lietuvoje pasigendama mokslinių tyrimų apie tai, kokia yra būtent pradinių klasių SUP mokinių, besimokančių kartu su bendraamžiais, emocinė savijauta. Tad tyrimo tikslas – ištirti pradinių klasių SUP mokinių, besimokančių kartu su bendraamžiais, emocinę savijautą. Siekiant šio tikslo atliktas kiekybinis tyrimas, kurio metu pradinių klasių SUP mokiniai ($n = 90$) savarankiškai ar padedant mokyklą, kuriose jie mokosi, psichologams, dalyvavo apklausoje raštu. Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, apklausa raštu. Tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad pradinių klasių SUP mokinių emocinė savijauta yra patenkinama. Tad pradinių klasių mokytojams, padedant mokyklą psichologams bei tėvams, reikėtų ieškoti būdų, kaip visiems bendradarbiaujant būtų galima pagerinti pradinių klasių SUP mokinių emocinę savijautą.

Reikšminiai žodžiai: pradinių klasių mokiniai, specialieji ugdymosi poreikiai, emocinė savijauta

Įvadas

Temos aktualumas. Šiandieninėje ugdymo įstaigoje, ko gero, nerasime klasių, kuriose nebūtų bent vieno mokinio, neturinčio specialiųjų ugdymosi poreikių¹ (toliau – SUP). Remiantis 2024 m. duomenimis, Lietuvoje yra maždaug 50 tūkst. įvairaus mokyklinio amžiaus vaikų, turinčių SUP. Apie 90 proc. šių vaikų mokosi su savo bendraamžiais įprastose klasėse (Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija, 2024). Atsižvelgiant į tai, kad SUP mokiniai dažniau nei jų bendraamžiai be SUP patiria įvairių mokymosi ir bendravimo su aplinkiniais sunkumų, kasdienės mokyklinės patirtys gali neigiamai veikti jų emocinę savijautą (Lv ir kt., 2016). Tad emocijų atpažinimo ir valdymo įgūdžių ugdymas turėtų būti neatsiejama mokytojo darbo su SUP mokiniiais dalis.

Emocinė savijauta – tai pusiausvyra tarp malonių (pvz., džiaugsmas, susidomėjimas, ramybė ir kt.) ir nemalonių (pvz., liūdesys, pyktis, nerimas, baimė, vienišumas ir kt.) išgyvenamų emocijų, gebėjimas jas pažinti ir valdyti (Deci ir kt., 2017). Mokykloje išgyvenamos emocijos yra ypač svarbios. Pernelyg dažnai jaučiamos nemalonus emocijos gali neigiamai veikti SUP mokinių mokymosi rezultatus, prastinti tarpasmeninius santykius su bendraamžiais ir mokytojais, provokuoti netinkamą elgesį (mušimąsi, triukšmavimą pamokų metu, pasyvumą, nenorą bendrauti su kitais ir pan.) ar net bloginti fizinę savijautą (Deci ir kt., 2017; Goldan ir kt., 2022). Taigi mokytojai turėtų pastebėti SUP mokinius, kurie pernelyg dažnai išgyvena nemalonus emocijas, ir suteikti jiems reikiamą pagalbą (Barkauskienė, Zacharevičienė, 2019).

Pastaraisiais metais pasaulyje daugėja mokslinių tyrimų (Shklyar ir kt., 2022; Jaspers-van der Maten, Rommes, 2024; Núñez ir kt., 2025), kuriuose analizuojama pradinių klasių SUP mokinių emocinė savijauta mokykloje. Tyrimų duomenys atskleidžia, kad šiems vaikams pradinis ugdymas yra vienas emociškai jautriausių raidos etapų – pradėjus lankyti mokyklą, keičiasi įprasta dienvietė, prie kurios būtina prisitaikyti,

¹ Specialieji ugdymosi poreikiai – tai pagalbos ir paslaugų poreikis, kylantis dėl to, kad ugdymo ir saviugdų reikalavimai neatitinka asmens, turinčio specialiųjų poreikių, galimybių (Lietuvos Respublikos specialiojo ugdymo įstatymas, 1998). Šiame straipsnyje sąvoka *SUP pradinių klasių mokiniai* vartojama apibūdinti mokinius, kurių galimybės visaverčiai dalyvauti ugdymo procese ir visuomenės gyvenime yra ribotos dėl įgimtų ar įgytų mokymosi sunkumų ir / ar sutrikimų (Dėl mokinio specialiųjų ugdymosi poreikių vertinimo, ugdymo pritaikymo ir (ar) reikalingos švietimo pagalbos skyrimo tvarkos aprašo patvirtinimo, 2024).

reikia užmegzti santykius su mokytoja ir bendraklasiais, prisiimti pirmąsias atsakomybes, susijusias su mokymusi ir elgesio normomis, ir pan. Kita vertus, šis raidos etapas yra ir paveikiausias, kai dar galima imtis veiksmingų prevencinių priemonių siekiant gerinti emocinę savijautą prieš paauglystę (Jaspers-van der Maten ir kt., 2022). Pradinis ugdymas SUP mokiniais yra svarbus laikotarpis, kuriame emocinės savijautos stebėjimas ir stiprinimas turėtų būti laikomas prioritetu.

Iš mokslinių tyrimų taip pat matyti, kad pradinių klasių mokiniai, turintys didesnių SUP, dažniau pasižymi prastesne emocine savijauta nei nedidelių ar vidutinių SUP turintys besimokantieji (Shklyar ir kt., 2022). Pastebėtina, kad nedidelių ir vidutinių SUP turintys mokiniai, kurie išgyvena nemalonus emocijas, neretai nesulaukia reikiamos pagalbos, nes prastos psichologinės savijautos požymiai rečiau pastebimi (Banerjee ir kt., 2016; Barry ir kt., 2017). Tai atskleidžia būtinybę užtikrinti, kad emocinei savijautai skirtas dėmesys būtų teikiamas ne tik akivaizdžiai pagalbos stokojantiems, bet ir tiems mokiniams, kurių prasta emocinė savijauta sunkiau pastebima.

Kalbant apie tai, kokias nemalonus emocijas linkę mokykloje išgyventi pradinių klasių SUP mokiniai, matyti, kad lyginant su tipinės raidos bendraamžiais, jie dažniau jaučiasi vieniši, nepasitiki savimi atlikdami mokyklinės užduotis, rečiau patiria mokymosi džiaugsmą (Goldan ir kt., 2022). SUP mokiniai taip pat rečiau noriai lanko mokyklą, dažniau išgyvena baimę ir nuobodulį (Bagnall ir kt., 2025). Apibendrinant galima teigti, kad pradinių klasių SUP mokinių emocinė savijauta mokykloje neretai pasižymi neigiamu emociniu fonu, kuris gali turėti ilgalaikių neigiamų pasekmių, todėl būtina kryptingai ją stiprinti.

Lietuvoje įvairaus amžiaus SUP mokiniai stokoja pagarbos ir paramos iš bendraamžių. Pasireiškia patyčios, diskriminacija. Akcentuojamas mažesnis SUP vaikų populiarumas dėl žemesnių kognityvinių gebėjimų, elgesio sunkumų, adaptyvumo stokos ir pan. Tad nenuostabu, kad tokią patirtį turintys vaikai dažniau išgyvena nemalonus emocijas mokykloje (Garbenis, 2024).

Tyrimo problema. Nors visos emocijos, ne tik malonios, bet ir nemalonos, yra reikalingos ir reiškiasi kasdien (Jusienė, Laurinavičius, 2007), būtina atsižvelgti į tai, kad dėl aptariamo amžiaus SUP mokinių žemesnių kognityvinių gebėjimų, elgesio sunkumų, adaptyvumo stokos ir pan., jie dažniau linkę išgyventi būtent nemalonus emocijas mokykloje (Pinto ir kt., 2019). Svarbu tai, kad SUP pradinių klasių mokinių gynybinis mechanizmas nėra toks stiprus kaip suaugusiųjų (Hoffmann ir kt., 2020). Tai reiškia, kad per dažnai nemalonus emocijas išgyvenantys SUP vaikai dažniau susiduria su psichikos sveikatos problemomis, išgyvena stresą, vienišumą, tarpusavio santykių sunkumus, nusivylimą, o ypačingai tada, kai negauna reikiamos pagalbos mokykloje (Pinto ir kt., 2019). Lietuvoje pasigendama mokslinių tyrimų apie tai, kokia yra būtent pradinių klasių SUP mokinių, besimokančių kartu su bendraamžiais, emocinė savijauta mokykloje bei stokojama rekomendacijų mokytojams, kaip atpažinti šių mokinių emocinius sunkumus bei kaip juos būtų galima padėti įveikti.

Tyrimo objektas – pradinių klasių SUP mokinių emocinė savijauta.

Tyrimo tikslas – ištirti pradinių klasių SUP mokinių, besimokančių kartu su bendraamžiais, emocinę savijautą.

Tyrimo uždaviniai:

1. Įvertinti, kokia yra pradinių klasių SUP mokinių, besimokančių kartu su bendraamžiais, emocinė savijauta.
2. Išsiaiškinti, kas sąlygoja SUP mokinių susidomėjimą pamokose, skatina stengtis atlikti užduotis.
3. Atskleisti, kas tyrimo dalyviams padeda nusiraminti supykus.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, apklausa raštu.

Specialiųjų ugdymo(si) poreikių samprata ir emocinės savijautos teorinis konceptas

Mokyklos aplinka turi įtakos, kokias dažniau emocijas – malonias ar nemalonus, išgyvens SUP pradinių klasių mokiniai. Pasak Buzaitytės-Kašalynienės ir kt. (2018), siekiant geros emocinės savijautos mokykloje, svarbu užtikrinti palankią aplinką, kurioje būtų gerbiama SUP mokinio poreikiai. Tai yra vienas iš įtraukiojo ugdymo principų. SUP vaikai turi jaustis saugūs, remiami, skatinami. Jiems turėtų būti sudaromos galimybės išreikšti save, o santykiai grindžiami draugyste, mokėjimu priimti kitą. Tad visa tai leidžia teigti, kad siekiant pusiausvyros tarp malonių ir nemalonių SUP pradinių klasių mokinių išgyvenamų emocijų, turėtų būti vengiama nepalankių aplinkos veiksnių mokyklos aplinkoje.

Kokie mokyklos aplinkos veiksniai svarbūs, siekiant užtikrinti pradinių klasių SUP mokinių gerą emocinę savijautą? Pirma, pradinių klasių SUP mokinių gerai emocinei savijautai mokykloje svarbus yra nuoseklus, palaikantis ir pagarba bei pagalba grįstas bendravimas su mokytoju. Bendravimas tarp mokytojo ir SUP vaikų turėtų būti grindžiamas kantrybe, supratimu, išklausa, padėsinimu (tiek žodžiu, tiek elgesiu, pvz., apkabinant ar pan.) (Kaffemanienė ir kt., 2023). Pasak Buzaitytės-Kašalynienės ir kt. (2018), mokytojai neretai nusivilia, kai SUP mokiniai nesikeičia taip greitai, kaip tikėtasi, nepasiekia užsibrėžtų mokymosi tikslų, nors buvo įdėta labai daug pastangų, todėl svarbu pripažinti, kad šių ugdytinių asmeninei pažangai būtinas ilgesnis

laikas ir kantrybė. Galima teigti, kad mokytojo empatija, kantrybė ir pagarbus bendravimas yra vienos esminių prielaidų SUP mokinių emocinei gerovei mokykloje užtikrinti.

Antra, mokiniai, turintys skirtingų SUP, negali būti ugdomi tais pačiais būdais, formomis ir metodais pagal tas pačias bendrąsias ugdymo programas. Siekiant SUP pradinį klasių mokinių geros emocinės savijautos, labai svarbu, kad mokytojai kartu su švietimo specialistų pagalba (spec. pedagogo, psichologo, logopedo ar kt.) pritaikytų ar individualizuotų ugdymo turinį prie individualių SUP mokinio poreikių, kad kiekvienas vaikas galėtų plėtoti savo gebėjimus (Gudelytė ir kt., 2024). Nepakankamas ugdymo turinio diferencijavimas (pvz., kai per sunkios, per menkai struktūruotos užduotys, netinkami metodai, per mažai laiko užduotims atlikti, netinkamas vertinimas ir kt.) SUP pradinį klasių mokiniui gali kelti pyktį, baimę, liūdesį, nusivylimą ir mažinti mokymosi motyvaciją, pasitikėjimą savimi (Buzaitytė-Kašalynienė ir kt., 2018). Todėl individualių ugdymosi poreikių nepaisymas mokymosi proceso metu gali tapti reikšmingu emocinės įtampos šaltiniu.

Trečia, SUP mokiniams mokykloje išauga rizika, kad jie susidurs su neigiamu bendraamžių elgesiu, liks socialinėje atskirtyje, jausis vieniši (Garbenis, 2024). Bet kokių formų bendraamžių patyčios, atstūmimas gali būti ne tik mokymosi sunkumų priežastimi ar pasekme, bet ir prastos emocinės savijautos veiksniumi. Ypatingai kenčia SUP mokiniai, iš kurių tyčiojamosi pamokų ir pertraukų metu, pakeliui į ir iš mokyklos ir pan., atiminėjami daiktai, vengiama su jais bendrauti ir pan. Toks bendraamžių elgesys gali sąlygoti nuolat išgyvenamas nemalonias emocijas, t. y. pyktį, agresiją, užsisklendimą savyje ar net depresijos simptomus (Buzaitytė-Kašalynienė ir kt., 2018). Svarbu, kad SUP pradinį klasių mokiniai mokykloje nesijaustų atstumti ar žeminami bendraamžių. Pasak Galkienės (2005), kokybiškas SUP mokinių ugdymas būna tada, kai jie gerai jaučiasi bendraamžių bendruomenėje. Tad būtina užkirsti kelią SUP mokinių socialinei atskirčiai.

Tyrimo metodikos apžvalga

2024 m. spalio–lapkričio mėnesiais buvo atliktas kiekybinis tyrimas, kurio metu surinkti duomenys buvo koduojami, sisteminami ir analizuojami naudojant statistinę duomenų analizės programinę įrangą SPSS (*Statistical Package for the Social Sciences*).

Tyrimo imtis ir atrankos metodas. Tyrimo imtį sudarė 90 pradinį klasių SUP mokinių iš 4 Klaipėdos miesto progimnazijų. Tyrimo imtis sudaryta taikant tikslinės atrankos metodą, kai tyrėjai sąmoningai pasirenka tyrimo dalyvius pagal iš anksto apibrėžtus kriterijus, atsižvelgdami į tyrimo tikslą (Rupšienė, Griksienė, 2007). Konkrečiu atveju tyrimo imtį sudarė pradinį klasių mokiniai, kurių galimybės visaverčiai dalyvauti ugdymo procese ir visuomenės gyvenime yra ribotos dėl įgimtų ar įgytų mokymosi sunkumų ir / ar sutrikimų.

Tyrimo dalyvavusių pradinį klasių SUP mokinių charakteristika. Tyrimo dalyvavo 1–4 klasių SUP mokiniai, kurių amžius buvo nuo 6 iki 10 metų. 6 metų buvo 3 (3,3 proc.), 7 metų – 23 (25,6 proc.), 8 metų – 23 (25,6 proc.), 9 metų – 24 (29,7 proc.), 10 metų – 17 (18,9 proc.) mokinių. Daugiau tyrimo dalyvavo berniukų (69 proc.), nei mergaičių (21 proc.). Daugiausia tyrimo dalyvavo antros klasės SUP mokinių (30 proc.), tuo tarpu pirmos klasės – 20 proc., trečios – 23,3 proc., ketvirtos – 26,7 proc.

Tyrimo instrumento (klausimyno) sukūrimas. Tyrėjai sudarė klausimyną iš 6 klausimų:

- 1 ir 2 klausimu buvo renkami demografiniai duomenys. SUP pradinį klasių mokinių buvo klausama, kokia jų lytis bei kurioje klasėje mokosi.
- 3 klausimas sudarytas remiantis Deightono ir kt. (2013) klausimynu „Aš ir mano jausmai“. Tyrimo dalyviams buvo pateikta 15 teiginių, vertinamų balais (visada – 3, kartais – 2, niekada – 1). Apskaičiavus balų vidurkį siekta įvertinti gera (45–30 balų), patenkinama (29–15 balų) ar prasta (14 ir mažiau balų) yra tyrimo dalyvių emocinė savijauta.
- 4–6 klausimai skirti išsiaiškinti, kas sąlygoja SUP mokinių susidomėjimą pamokose, padeda nusiraminti supykus bei skatina stengtis atlikti užduotis.

Pradinį klasių SUP mokiniai 3–6 klausimo teiginius vertino naudodami trijų kategorijų atsakymų skalę: „visada“, „kartais“ ir „niekada“.

Empirinio kiekybinio tyrimo vykdymas. Tyrimo dalyvavę 1–4 klasių SUP mokiniai buvo individualiai vedami į atskirą kabinetą. Ten buvo paruoštas kompiuteris su interneto prieiga. Prieš pradėdant atsakinėti į klausimus, respondentams buvo pateikta pagrindinė informacija apie tyrimą, jo tikslą. Jei SUP mokinys sutikdavo dalyvauti, jam buvo suteikta galimybė savarankiškai ar su mokyklos psichologo pagalba užpildyti anketą internetinėje platformoje www.manoapklausa.lt.

Tyrimo etika. Tyrimo metu buvo laikomasi tyrimo etikos principų: apsaugos, slaptumo (konfidencialumo), geranoriškumo, universalumo, reikšmingumo, pagarbos asmens orumui, teisingumo bei teisės gauti tikslią informaciją (Bitinas ir kt., 2008; Kardelis, 2016). Pirmiausia, iš 4 Klaipėdos miesto progimnazijų administracijos gauti sutikimai, kad jų įstaigose leidžiama atlikti tyrimą. Prieš pradėdant apklausą raštu su pradinį klasių SUP mokiniais, gauti rašytiniai jų tėvų ar teisėtų globėjų sutikimai. Sutikimo formose buvo

pateikta informacija apie tyrimą, konfidencialumo užtikrinimą ir dalyvavimo savanoriškumą. Tik gavus tėvų raštišką patvirtinimą, SUP mokiniai buvo įtraukti į tyrimą. Be to, kiekvienam tyrime dalyvavusiam pradinį klasių SUP mokiniui buvo paaiškinta, kad dalyvavimas yra visiškai savanoriškas, ir jie turėjo teisę atsisakyti dalyvauti, nepateikdami jokio paaiškinimo.

Pradinių klasių SUP mokinių nuomonė apie emocinę savijautą

Pradinių klasių SUP mokinių buvo prašoma pagalvoti, kokias emocijas ir kaip dažnai jie išgyveno mokykloje pastarąjį mėnesį (žr. 1 lentelę). Pradinių klasių SUP mokinių nuomone, jiems nebūdingi šie elgesio sunkumai – jie nepraranda savitvardos (74 proc.), kai supyksta, nesimuša (77 proc.), nedaro to, kas skaudintų žmones mokykloje (84 proc.). Dauguma ar pusė tiriamųjų teigia, kad neverkia mokykloje (71,1 proc.), ramiai jaučiasi gatvėje, autobuse (63,3 proc.), nėra drovūs (51,1 proc.), neišsigąsta mokykloje (70,0 proc.), nejaučia nerimo mokykloje (68,9 proc.), nejaučia stipraus pykčio (51,1 proc.), yra ramūs mokykloje (63,3 proc.). Tiriamieji pažymėjo, kad juos mėgsta mokykloje (59 proc.). Tai rodo, kad SUP mokiniai yra patenkinti mokyklos mikroklimatu.

1 lentelė. Pradinių klasių SUP mokinių emocinė savijauta

Eil. Nr.	Praėjusį mėnesį:	Tiriamųjų atsakymai			Vidurkis
		Niekada, %	Kartais, %	Visada, %	
1.	Jaučiuosi vienišas mokykloje	47,8	42,2	10,0	1,62
2.	Daug verkiu mokykloje	71,1	25,6	3,3	1,32
3.	Esu nelaimingas mokykloje	38,9	45,6	15,6	1,77
4.	Niekas manęs nemėgsta mokykloje	58,9	34,4	6,7	1,48
5.	Labai nerimauju, kai būnu gatvėje, autobuse	63,3	22,2	14,4	1,51
6.	Turiu problemų su miegu	53,3	28,9	17,8	1,64
7.	Prabundu naktį	35,6	51,1	13,3	1,78
8.	Esu drovus mokykloje	51,1	37,8	11,1	1,60
9.	Jaučiuosi išsigandęs mokykloje	70,0	24,4	5,6	1,36
10.	Nerimauju, kai esu mokykloje	68,9	23,3	7,8	1,39
11.	Labai supykstu mokykloje	51,1	40,0	8,9	1,58
12.	Prarandu savitvardą mokykloje	74,4	20,0	5,6	1,31
13.	Kai supykstu, mušuosi mokykloje	76,7	17,8	5,6	1,29
14.	Darau tai, kas skaudina žmones mokykloje	84,4	14,4	1,1	1,17
15.	Esu ramus mokykloje	4,4	32,2	63,3	2,59

Iš emocinių sunkumų SUP pradinių klasių mokiniams būdingi šie: **išgyvena vienišumo jausmą** (52,2 proc.), **būna nelaimingi mokykloje** (61,2 proc.), **kartais prabunda naktį** (64,4 proc.). Tai, kad pusė tyrime dalyvavusių aptariamo amžiaus vaikų jaučiasi vieniši, o daugiau nei pusė – nelaimingi, rodo, jog jie neretai susiduria su situacijomis, kurios daro neigiamą įtaką jų emocinei savijautai. Tokia dinamika gali būti susijusi su ne visada palankia mokyklos aplinka (Buzaitytės-Kašalynienės ir kt., 2018), o būtent – nepakankamai pritaikytu ugdymo turiniu, bendravimo problemomis su mokytoju ir / ar bendraamžiais, pagalbos trūkumu ir pan. Tuo tarpu tai, kad net 64,4 proc. vaikų kartais prabunda naktį, rodo galimus miego kokybės sutrikimus, kurie gali turėti neigiamą poveikį SUP vaiko emocinei savijautai. Miegas yra labai reikalingas, nes atstato psichologinę pusiausvyrą. Per sapnus pašalinama įtampa, įvairios dienos emocijos. Jei SUP vaiko miegas yra sutrikęs, tai jo mokymasis vyksta sudėtingiau, tam reikia didesnių pastangų. Mokytojai aptariamo amžiaus SUP mokiniams bei jų tėvams turėtų akcentuoti dienotvarkės ir kokybiško miego svarbą. Labai svarbu prieš miegą, po 19 valandos, vengti fizinės ir / ar aktyvinančios veiklos – bėgiojimo, vaizdo žaidimų, darbo kompiuteriu, TV žiūrėjimo ir pan. Kita dažna tėvų klaida – tai vaiko maitinimas prieš miegą, kurio reikėtų vengti. SUP vaiko miego kokybę galima gerinti skaitant prieš miegą, pasikalbant apie dienos įvykius.

Teiginiai „labai supykstu mokykloje“ ir „prarandu savitvardą mokykloje“ yra reikšmingai susiję ($r = 0,474$, $p = 0,000$). Tai reiškia, kad mokiniai, kurie dažnai jaučia stiprų pyktį mokykloje, taip pat yra labiau linkę prarasti savitvardą. Tai leidžia teigti, kad stiprus emocinis susijaudinimas tiesiogiai prisideda prie impulsyvių reakcijų.

Nustatyta, kad teiginiai „labai supykstu mokykloje“ ir „kai supykstu, mušuosi mokykloje“ ($r = 0,445$, $p = 0,000$) irgi yra susiję. Tai rodo, kad mokiniai, kurie mokykloje dažnai jaučia stiprų pyktį, yra labiau linkę reaguoti į konfliktines situacijas fiziniu smurtu. Tai patvirtina, kad pyktis gali būti agresyvaus elgesio katalizatorius.

Buvo nustatytas ryšys tarp teiginių „esu nelaimingas mokykloje“ ir „esu drovus mokykloje“ ($r = 0,418$, $p = 0,000$). Tai reiškia, kad didesnis drovumo lygis yra susijęs su dažnesniu nelaimingumo jausmu mokykloje. Tokie vaikai bijo suklysti kalbėdami prieš klasę ar mokytoją, dažnai vengia atsakinėti, nes baiminasi, kad jų žodžiai bus nesuprasti ar išjuokti. Jie linkę nutylėti net tada, kai reikia paprašyti pagalbos, pavyzdžiui, kai pamiršta užduoties paaiškinimą arba kai kas nors atsitinka jų asmeniniams daiktams. Jei prireikia užmegzti pokalbį su nepažįstamaisiais ar atlikti veiksmą, reikalaujantį dėmesio, drovūs pradinį klasių SUP mokiniai dažnai delsia arba pasitraukia į šalį, kad išvengtų nepatogumų. Todėl būtina drovius SUP vaikus drąsinti, kasdien palaikyti. Itin svarbu padėti būti drąsiems, kai ištinka nesėkmės. Pasak Klumbienės ir Akimenkovos (2024, p. 10), „dažnai suaugę ne tik nepadeda vaikui įveikti klaidos sukkelto savęs nuvertinimo, bet kaltinimu ir gėdinimu dar labiau pagilina šį išgyvenimą. „Nudrąsintam“ vaikui gali formuotis jo savarankiškumą ir atsakomybę stabdanti pasąmonės nuostata „geriau nieko nedarysiu, nes vis tiek nepasiseks“.

Tyrimo metu siekta sužinoti, ką reikėtų daryti, kad mokiniai geriau jaustųsi mokykloje. Todėl respondentų buvo klausama, „ko tau reikia, kad būtum susidomėjęs pamokose?“ (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. Veiksniai, sąlygojantys pradinį klasių SUP mokinių susidomėjimą pamokose

Eil. Nr.	Kad būčiau susidomėjęs pamokose, reikia:	Teiginio pasirinkimo dažnis	
		N	%
1.	Kad būtų įdomios užduotys	80	88,9
2.	Kad tėvai padėtų mokytis namie	77	85,6
3.	Kad būtų gera mano sveikata (kai neskauda pilvo, galvos ar kitko)	73	81,1
4.	Kad būtų užduodamos ne per sunkios užduotys	73	81,1
5.	Kad mokytoja man padėtų, kai nesuprantu užduočių	70	77,8
6.	Kad mano padėjėja man padėtų	70	77,8
7.	Kad tėvai man padėtų ir nebartų už prastus įvertinimus mokykloje	69	76,7

Dauguma pradinį klasių SUP mokinių nurodė, kad jų susidomėjimą pamokose sąlygoja įdomios užduotys (88,9 proc.), tėvų pagalba mokantis namuose (85,6 proc.), gera sveikata (81,1 proc.), ne per sunkios užduotys (81,1 proc.), mokytojos pagalba, kai nesupranta užduočių (77,8 proc.), mokinio padėjėjos pagalba pamokoje (77,8 proc.), tėvų pagalba ir nebarimas už prastus įvertinimus mokykloje (76,7 proc.). Visa tai rodo, jog aptariamo amžiaus SUP mokinių gerai emocinei savijautai mokykloje svarbus yra palaikantis ir pagarba bei pagalba grįstas bendravimas su klasės mokytoju, mokinio padėjėju ir tėvais (Kaffemanienė ir kt., 2023). Taip pat svarbus ir pakankamas ugdymo turinio pritaikymas ar individualizavimas (ne per sunkios ir įdomios užduotys), nes ugdymosi poreikių nepaisymas mokymosi proceso metu gali tapti reikšmingu emocinės įtampos šaltiniu (Buzaitytės-Kašalynienės ir kt., 2018). Svarbu ir tai, kad tyrimo dalyviai kaip reikšmingą veiksnį susidomėjimui pamokose nurodo gerą sveikatą. Pradinį klasių SUP mokiniai, dažniau nei jų bendraamžiai, patiria nuolatinį arba laikiną fizinį diskomfortą, nuovargį ir pan., kas gali riboti ne tik jų gebėjimą atlikti užduotis pamokose, bet ir nuosekliai lankyti mokyklą bei sąlygoti nemalonus išgyvenamas emocijas (Kuginytė-Arlauskienė, 2024).

Pradinį klasių SUP mokinių buvo klausta, „kaip reikėtų tau padėti, kai esi supykęs?“ (žr. 3 lentelę). Paaiškėjo, kad pusė tiriamųjų (48,9 proc.) norėtų, kad juos supykusius apkabintų. Tad svarbu pažymėti, kad šiems vaikams yra reikalinga ne tik žodinė pagalba, bet ir mokytojo apkabinimas, kuris tampa išoriniu nemalonių emocijų reguliavimo šaltiniu, padedančiu grįžti į ramią būseną (Kaffemanienė ir kt., 2023). Teigiamas apkabinimų poveikis siejamas su oksitocino – organizmo „geros savijautos“ hormono – išsiskyrimu, kuris savo ruožtu skatina serotonino ir dopamino gamybą bei mažina streso hormono kortizolio lygį. Šie neurocheminiai procesai padeda sumažinti streso, nerimo ir depresijos pojūčius (Carlson ir kt., 2019).

3 lentelė. Pagalba pradinį klasių SUP mokiniui, kai supyksta

Eil. Nr.	Pagalba pradinį klasių SUP mokiniui, kai supyksta	Teiginio pasirinkimo dažnis	
		N	%
1.	Kai esu supykęs, reikėtų mane apkabinti	44	48,9
2.	Kai esu supykęs, reikėtų mane išvesti iš klasės ir duoti laiko nurimti	38	42,2
3.	Kai esu supykęs, reikėtų nuvesti mane į sensorinį kambarį mokykloje	37	41,1
4.	Reikėtų, kad mano tėvai pasakytų mokytojai, dėl ko aš galiu stipriai supyksti	35	38,9
5.	Reikėtų, kad mokytoja pasakytų klasės draugams, dėl ko aš galiu stipriai supyksti	35	38,9
6.	Kai esu supykęs, reikėtų, kad mane nuvestų pas mokyklos psichologą ar socialinį pedagogą	35	38,9
7.	Reikėtų, kad mokytoja pasakytų kitiems mokytojams (šokių, muzikos, tikybos ir kt.), dėl ko aš galiu stipriai supyksti	23	25,6

Šiek tiek mažiau tyrimo dalyvių nurodė, kad supykę norėtų, jog juos išvestų iš klasės ir duotų laiko nusiraminti (42,2 proc.) ar nuvestų į mokyklos sensorinį kambarį (41,1 proc.). Galima teigti, kad tuomet, kai klasėje esantys dirgikliai (triukšmas, per sunkios užduotys ar pan.) sukelia pyktį, išėjimas leidžia SUP mokiniui atsiriboti nuo dirgiklio ir tokiu būdu atkurti emocinę pusiausvyrą (Greene, 2017).

Paskutiniu klausimu „kas paskatintų tave labiau stengtis daryti užduotis pamokose?“ buvo siekiama atskleisti, kokie būtent veiksniai skatina pradinių klasių SUP mokinius labiau stengtis atlikti užduotis pamokose (žr. 4 lentelę). Dauguma tyrimo dalyvių teigė, kad stengtųsi daryti užduotis, jei dažnai gautų mokytojos įvertinimus (83,3 proc.), jei mokytoja dažniau sakytų pagyrimus, padrąšinimus (83,3 proc.). Cooze (2009) teigimu, teigiami ir konstruktyvūs įvertinimai skatina vidinę motyvaciją bei stiprina SUP mokinių pasitikėjimą savo gebėjimais. Tik svarbu, kad SUP mokinių vertinimas būtų individualizuotas, orientuotas į pastangas, pažangą ir pasiekimus, o ne tik į galutinį rezultatą.

4 lentelė. Veiksniai, skatinantys SUP mokinius labiau stengtis daryti užduotis pamokose

Eil. Nr.	Veiksniai, skatinantys SUP mokinius labiau stengtis daryti užduotis pamokose	Teiginio pasirinkimo dažnis	
		N	%
1.	Jeį dažnai gaučiau mokytojos įvertinimus	75	83,3
2.	Jeį mokytoja dažniau sakytų pagyrimus, padrąšinimus, kai aš stengiuosi	75	83,3
3.	Jeį klasės draugai mane palaikytų, su manim daugiau draugautų	70	77,8
4.	Jeį žinočiau, kad po kelių užduočių man bus pertraukėlė	67	74,4
5.	Jeį per pertraukėlę galėčiau daryti tai, kas man patinka – piešti, žiūrėti į kokį įdomų sensorinį žaislą	67	74,4
6.	Jeį žinočiau, kad kai man nepasiseks atlikti užduoties pamokoje, ant manęs nepyks mokytoja	61	67,8
7.	Jeį aš galėčiau sėdėti arčiau mokytojos, kuri galėtų laiku padėti	58	64,4

Respondentai teigė, jog juos labiau stengtis atlikti užduotis pamokose skatintų ir tai, kad klasės draugai daugiau palaikytų, draugautų (77,8 proc.). Tad siekiant kokybiško šių vaikų ugdymo, reikia stengtis užtikrinti, kad jie gerai jaustųsi su bendraamžiais (Galkienė, 2005), t. y. nebūtų atstumti dėl to, kad jiems sunkiau sekasi mokytis.

Tyrimo dalyviams svarbu ir tai, kad jie žinotų, kad po kelių minučių bus pertraukėlė (74,4 proc.), per kurią jie galės daryti tai, kas patinka – žiūrėti į kokį įdomų sensorinį žaislą (74,4 proc.). SUP mokiniai greičiau pavargsta, jiems sunkiau išlaikyti dėmesį ilgą laiką, todėl pertraukėlės pamokos metu tampa itin svarbios. Žinojimas, kad po tam tikro veiklos laiko seks poilsio akimirka, bus galima pasirinkti raminančią veiklą, mažina nerimą ir padeda išlaikyti motyvaciją bei emocinę pusiausvyrą.

Šiek tiek mažiau pradinių klasių mokinių nurodė, kad labiau stengtis pamokose atlikti užduotis skatina tai, kad mokytoja nepyks, jei nepasiseks (67,8 proc.) ir jei galėtų sėdėti arčiau mokytojos, kuri galėtų laiku padėti (64,4 proc.). Mokytojai neretai nusivilia ir pyksta, kai SUP mokiniai nepasiekia užsibrėžtų mokymosi tikslų, nors buvo įdėta labai daug pastangų. Todėl mokytojai turėtų nekaltinti nei vaiko, nei savęs, jei nesiseka atlikti užduočių pamokose. SUP vaikų kognityvinis pajėgumas yra mažesnis ir jiems tam tikrų užduočių atlikimas gali būti sudėtingas nepaisant įdėtų pastangų (Buzaitytė-Kašalynienė ir kt., 2018). Vertėtų esant galimybei šiuos mokinius sodinti šalia savęs, kad galima būtų padėti laiku ir taip mažinti nemalonių emocijų išgyvenimą.

Išvados

Pradinių klasių SUP mokinių apklausos raštu duomenų analizės rezultatai leidžia teigti, kad:

1. Tyrimo dalyvių emocinė savijauta yra patenkinama, nes gautas vidurkis 22,23 patenka į 29–15 balų intervalą. Tad pradinių klasių mokytojams, padedant mokyklų psichologams bei tėvams, reikėtų ieškoti būdų, kaip visiems bendradarbiaujant būtų galima pagerinti pradinių klasių SUP mokinių emocinę savijautą.
2. Tyrimo dalyvių susidomėjimą pamokose labiausiai sąlygoja pakankamas ugdymo turinio pritaikymas ar individualizavimas, t. y., kai užduotys, kurias jie turi atlikti, yra ne per sunkios ir įdomios. Taip pat SUP mokiniams svarbu palaikantis, pagarba bei pagalba grįstas bendravimas su klasės mokytoju, mokinio padėjėju, bendraamžiais. Tuo tarpu pastangoms atlikti užduotis pamokose didžiausią įtaką turi pozityvus mokytojo grįžtamasis ryšys, kai tyrimo dalyviai sulaukia pagyrimų, padrąšinimų. Taip pat svarbu, kad SUP mokiniai žinotų, jog jiems prireikus bus galima trumpa pertraukėlė, kurios metu jie galės užsiimti mėgstama veikla.
3. Kadangi SUP mokiniai linkę dažniau išgyventi pyktį, jų pačių teigimu, nusiraminti labiausiai padeda apsikabinimas su mokytoju, kas rodo stiprų emocinio saugumo poreikį ir pasitikėjimo suaugusiuoju svarbą. Šiek tiek mažiau tyrimo dalyvių nurodė, kad supykus norėtų, jog juos išvestų iš klasės ir duotų laiko nusiraminti ar nuvestų į mokyklos sensorinį kambarį. Tai leidžia manyti, kad SUP mokiniams būtina suteikti galimybę laiku atsiriboti nuo dirgiklių, taip sudarant sąlygas emocinei pusiausvyrai atkurti bei konstruktyviam mokymuisi tęsti.

Literatūra

1. Bagnall, C. L., Panayiotou, M., Jindal-Snape, D., Banwell, E., Mason, C., & Qualter, P. (2025). Registered report: Development and validation of the Primary–Secondary School Transitions Emotional Wellbeing Scale. *Assessment*. <https://doi.org/10.1177/10731911251332241>
2. Banerjee, A., Banerji, R., Berry, J., Duflo, E., Kannan, H., Mukherji, S., Shotland, M., & Walton, M. (2016). *Mainstreaming an effective intervention: Evidence from randomized evaluations of “Teaching at the Right Level” in India*. National Bureau of Economic Research.
3. Banerjee, R., McLaughlin, C., Cotney, J., Roberts, L., & Peereboom, C. (2023). *Promoting emotional health, well-being, and resilience in primary schools*. University of Sussex.
4. Barkauskienė, R., & Zacharevičienė, A. (2019). Darbas su vaikais, turinčiais elgesio ir emocinių sunkumų bei sutrikimų: Metodinė priemonė socialiniams pedagogams. Nacionalinė švietimo agentūra.
5. Barry, M. M., Clarke, A. M., & Dowling, K. (2017). Promoting social and emotional well-being in schools. *Health Education*, 117(5), 434–451. <https://doi.org/10.1108/HE-11-2016-0057>
6. Bitinas, B., Rupšienė, L., & Žydzūnaitė, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija*. S. Jokužio leidykla-spaustuvė.
7. Budrytė, I. (2025). *Atvirųjų klasių kūrimas, taikant universalios dizaino mokymuisi principus*. Magistro baigiamasis darbas. Vilniaus universitetas.
8. Buzaitytė-Kašalynienė, J., Gasparavičiūtė, D. D., Gudžinskienė, V., & Radvilė, A. (2018). *Ugdymosi poreikių, kylančių dėl nepalankių aplinkos veiksnių, atpažinimo kriterijai ir rekomendacijos dėl individualios pagalbos mokiniams, turintiems ugdymosi poreikių dėl nepalankių aplinkos veiksnių*. Vitae Litera.
9. Carlson, J., Daehler, K. R., Alonzo, A. C., Barendsen, E., Berry, A., Borowski, A., & Wilson, C. D. (2019). The refined consensus model of pedagogical content knowledge in science education. In *Repositioning pedagogical content knowledge in teachers’ knowledge for teaching science*, 77–94. Springer Nature Singapore.
10. Cooze, A. (2009). *100 patarimų pradedančiajam mokytojui*. Tyto alba.
11. Deci, E. L., Olafsen, A. H., & Ryan, R. M. (2017). Self-determination theory in work organizations: The state of a science. *Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior*, 4, 19–43. <https://doi.org/10.1146/annurev-orgpsych-032516-113108>
12. Deighton, J., Patalay, P., Vostanis, P., Tymms, P., Humphrey, N., Belsky, J., Wolpert, W., & Fonagy, P. (2013). Wellbeing measurement framework for primary schools. *The Psychology of Education Review*, 37(2). https://www.corc.uk.net/media/1506/primary-school-measures_310317_forweb.pdf
13. Dėl mokinio specialiųjų ugdymosi poreikių vertinimo, ugdymo pritaikymo ir (ar) reikalingos švietimo pagalbos skyrimo tvarkos aprašo patvirtinimo: Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymas. 2024 m. rugpjūčio 30 d. Nr. V-928. *Valstybės žinios*, 2011.10.11, Nr. 122–5771. <https://www.e-tar.lt/portal/de/legalAct/TAR.F0E90ABE387D/amyuPLUDYP>
14. Galkienė, A. (2005). *Heterogeninių grupių didaktika: Specialieji poreikiai bendrojo lavinimo mokykloje*. Šiaulių universiteto leidykla.
15. Galkienė, A., & Monkevičienė, O. (2023). *Sėkmingas įtraukusis ugdymas: Tvaraus ugdymo proceso modeliavimas*. Vytauto Didžiojo universitetas.
16. Garbenis, S. (2024). *Pradinių klasių mokinių, turinčių didelių specialiųjų ugdymosi poreikių, emocinio intelekto ugdymas(is) fizinio ugdymo pamokose*. Daktaro disertacija. Vilniaus universitetas. <https://doi.org/10.15388/vu.thesis.656>
17. Goldan, J., Nusser, L., & Gebel, M. (2022). School-related subjective well-being of children with and without special educational needs in inclusive classrooms. *Child Indicators Research*, 15, 1313–1337. <https://doi.org/10.1007/s12187-022-09914-8>
18. Greene, R. W. (2017). *Nevaldomų vaikų nebūna: Kai vaikas – it tiksinti bomba*. Vaga.
19. Gudelytė, U., Ruškus, J., & McCrea, K. T. (2024). “Help me to decide”: A study of human rights-based supported decision making with persons with intellectual disabilities. *American Journal of Orthopsychiatry*, 94(3), 297–310. <https://doi.org/10.1037/ort0000724>
20. Hoffmann, J. D., Brackett, M. A., Bailey, C. S., & Willner, C. J. (2020). Teaching emotion regulation in schools: Translating research into practice with the RULER approach to social and emotional learning. *Emotion*, 20(1), 105–109. <https://doi.org/10.1037/emo0000649>
21. Jaspers-van der Maten, M. L., & Rommes, E. W. M. (2024). Early identification of social, emotional, and behavioral difficulties in primary schools: Explanations for special educational needs coordinators’ different practices. *School Mental Health*, 16, 1247–1260. <https://doi.org/10.1007/s12310-024-09690-6>
22. Jaspers-van der Maten, M. L., Rommes, E. W. M., & Scholte, R. H. J. (2022). Early identification of social, emotional, and behavioral difficulties by school staff: A qualitative examination of Dutch primary school practices. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(1), 654. <https://doi.org/10.3390/ijerph20010654>
23. Jusienė, R., & Laurinavičius, A. (2007). *Psichologija*. Vadovėlis. Mykolo Romerio universitetas.
24. Kaffemanienė, I., Giedraitienė, L., Jurevičienė, M., Kantanavičiūtė-Petružė, R., Musteikienė, G., Tomėnienė, L., Žymantienė, A., Bilbokaitė-Skiauterienė, I., & Bilbokaitė, R. (2023). *Specialioji pedagoginė pagalba tvariam švietimui personalizuoto ugdymo kontekste*. Vilniaus universiteto leidykla.
25. Kardelis, K. (2016). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.

26. Klein, M. (2019). Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness. *Sociologický Časopis/Czech Sociological Review*, 55(3), 412–413. <https://sreview.soc.cas.cz/pdfs/csr/2019/03/12.pdf>
27. Klumbienė, D., & Akimenkova, J. (2024). *Psichoedukacinių užsiėmimų ciklo nėščiosioms, gimdyvėms ir mamoms (tėvams) programa: Kartu link pozityvios tėvystės*. Eglės leidykla.
28. Kuginytė-Arlauskienė, I. (2024). *Suprasti ir individualizuoti: mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, įvairovės supratimas ir individualizavimo galimybės*. Euroguidance Lietuva. https://www.euroguidance.lt/wp-content/uploads/2025/01/2024-11-14_Suprasti-ir-individualizuoti_Skaidres_I.Kuginyte-Arlauskiene.pdf
29. Lietuvos Respublikos specialiojo ugdymo įstatymas. 1998 m. gruodžio 15 d. Nr. VIII-969. *Valstybės žinios*, 1998-12-31, 115–3230. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.69873>
30. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija. (2024). *Pirmieji visuotinės įtraukties mėnesiai: Procesas vyksta numatytu ritmu, sudėtingi atvejai sprendžiami*. <https://smsm.lrv.lt/lt/naujienos-1/pranesimai-ziniasklaidai-1/pirmieji-visuotines-itraukties-menesiai-procesas-vyksta-numatytu-ritmu-sudetingi-atvejai-sprendziami/>
31. Lv, B., Zhou, H., Guo, X., Liu, C., Liu, Z., & Luo, L. (2016). The relationship between academic achievement and the emotional well-being of elementary school children in China: The moderating role of parent–school communication. *Frontiers in Psychology*, 7, 948. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.00948>
32. Mokyklų tobulinimo centras. (2022). *Mokinių, tėvų ir pedagogų nuomonės apie įtraukiojo ugdymo įgyvendinimą mokykloje: Tyrimo ataskaita*. Mokyklų tobulinimo centras.
33. Núñez, J. M., Pérez-Marín, M., & Soto-Rubio, A. (2025). Exploring the link between special educational needs and mental health of schoolchildren and their parents. *Children*, 12(3), 314. <https://doi.org/10.3390/children12030314>
34. Pinto, C., Baines, E., & Bakopoulou, I. (2019). The peer relations of pupils with special educational needs in mainstream primary schools: The importance of meaningful contact and interaction with peers. *British Journal of Educational Psychology*, 89(4), 818–837. <https://doi.org/10.1111/bjep.12262>
35. Rupšienė, L., & Griškeienė, J. (2007). Socialinių pedagogų bendradarbiavimas su paauglių tėvais, vykdant mokyklos nelankymo prevenciją. *Tiltai*, 2(39), 79–99.
36. Shklyar, N. V., Gordeeva, V. V., Korchagina, L. N., Shapovalova, O. E., & Karynbaeva, O. V. (2022). Teachers' consciousness of importance of emotional development of children with special needs. In *European Proceedings of Social and Behavioural Sciences*, 860–866. DOI: 10.15405/epsbs.2022.06.95

A STUDY OF THE EMOTIONAL WELL-BEING OF PRIMARY SCHOOL PUPILS WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS WHO ARE STUDYING ALONGSIDE THEIR PEERS

Summary

There are approximately 50,000 school-age children with SEN in Lithuania. The vast majority, about 90%, are integrated into mainstream classrooms with their peers. Based on the principles of inclusive education, it is crucial to ensure a supportive environment for pupils with SEN, to recognize and respect their needs promptly, and to create conditions for them to express themselves freely. Students with SEN more frequently experience various learning and communication difficulties than their peers without SEN. These daily school experiences can negatively affect their emotional well-being. As is well known, children with SEN often struggle to recognize and name their emotions, whether they are pleasant or not. Therefore, during the primary education period, monitoring and strengthening the emotional well-being of these students, along with developing their skills in recognizing and managing emotions, should be considered a priority and an integral part of a teacher's work. Experiencing negative emotions too frequently can lead to mental health problems, stress, and feelings of loneliness and inferiority in children with SEN. The empirical study aimed to investigate the emotional well-being of primary school pupils with SEN who are learning alongside their peers. The research methods included an analysis of scientific literature and a written survey. Primary school students with SEN were asked to reflect on what emotions they experienced at school during the past month and how often. They evaluated the statements using a three-category response scale: "always", "sometimes", and "never". The analysis of the research results showed that the emotional well-being of students with SEN learning alongside their peers without SEN is normal. Their well-being would improve if SEN pupils experienced more positive emotions and felt less anxious, shy, or lonely less often. The results show that the microclimate is normal, but to improve it, it is necessary to apply complex interventions, such as organizing class hours or discussions, encouraging cooperation, and individualized assessment and motivation.

Keywords: sen, emotional well-being, primary school pupils

Informacija apie autorius

Dalia Klumbienė. Klaipėdos valstybinė kolegija, Verslo fakultetas, lektorė. Mokslinių tyrimų kryptys: edukologija, socialiniai mokslai.

El. pašto adresas: d.klumbiene@kvk.lt

dr. Rasa Kulevičienė. Klaipėdos valstybinė kolegija, Verslo fakultetas, vyr. lektorė. Mokslinių tyrimų kryptys: edukologija, socialiniai mokslai.

El. pašto adresas: r.kuleviciene@kvk.lt

Giedrė Tumosienė. Klaipėdos valstybinė kolegija, Verslo fakultetas, lektorė. Mokslinių tyrimų kryptys: edukologija, socialiniai mokslai.

El. pašto adresas: g.tumosiene@kvk.lt

ORCID: 0000-0002-5849-3202

Robertas Kavolius. Klaipėdos valstybinė kolegija, Verslo fakultetas, lektorius. Mokslinių tyrimų kryptys: edukologija, socialiniai mokslai.

El. pašto adresas: r.kavolius@kvk.lt